

Podgorica, 29. decembar 2023. godine

Obavještenje o stopi kontracikličnog bafera kapitala za Crnu Goru tokom prvi kvartala 2024. godine

Odlukom o stopi kontracikličnog bafera kapitala za prvi kvartal 2024. godine, a u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20, 8/21), Centralna banka Crne Gore odredila je stopu kontracikličnog bafera kapitala za prvi kvartal 2024. godine. Stopa je određena na nivou od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Stopa od 0% odnosi se na teritoriju Crne Gore tj. na relevantne izloženosti kreditnih institucija u Crnoj Gori, a u skladu sa članom 147 Zakona o kreditnim institucijama, svaka kreditna institucija je dužna da izračunava specifičnu stopu kontracikličnog bafera – kao ponderisani prosjek stope kontracikličnog bafera koja se primjenjuje u Crnoj Gori i onih stopa koje se primjenjuju u drugim državama u kojima kreditna institucija ima relevantne kreditne izloženosti.

U skladu sa članom 144 Zakona o kreditnim institucijama, CBCG je dužna da uz odluku o stopi kontracikličnog bafera kapitala objavi i obavještenje na svojoj internet stranici, a član 144 (uz član 141) Zakona propisuje informacije koje obavještenje mora da sadrži.

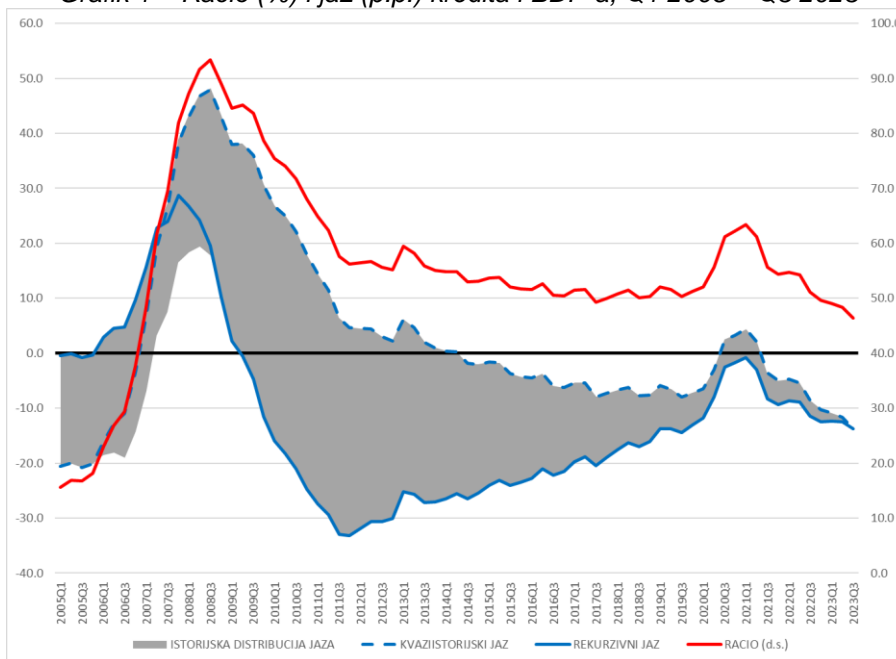
U nastavku su prikazani ključni nalazi analitičke podloge na bazi koje je donijeta odluka o stopi kontracikličnog bafera.

Kao polazišna osnova izračunat je tzv. referentni pokazatelj (engl. *buffer guide*). Za izračunavanje referentnog pokazatelja korišćen je tzv. standardizovani jaz kredita i BDP-a, u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, odnosno u skladu sa Preporukom Evropskog odbora za sistemske rizike o smjernicama za određivanje stopa kontracikličnog bafera (ESRB/2014/1).

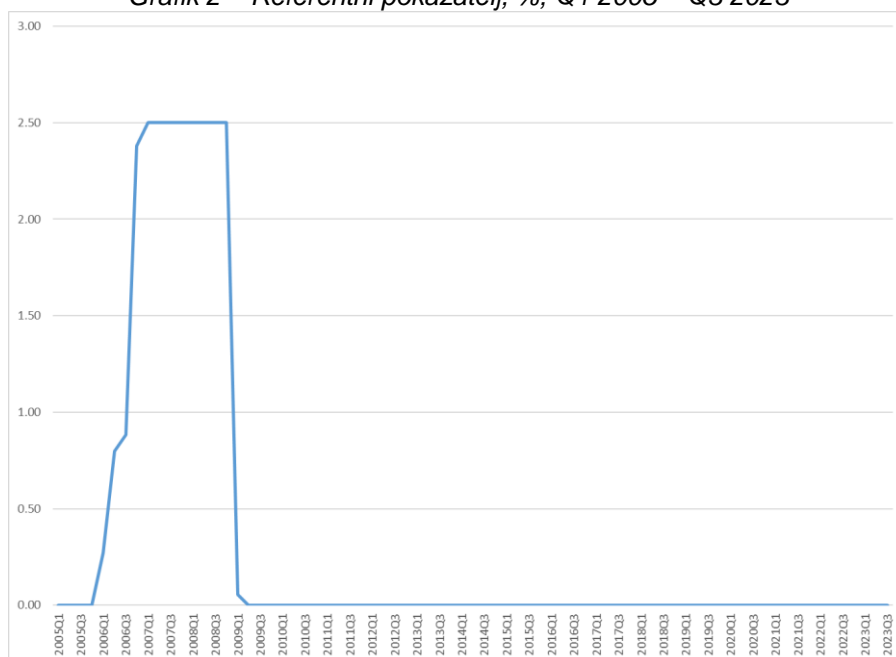
Na kraju trećeg kvartala 2023. godine ratio kredita i BDP-a bio je na nivou od 46,4%. U odnosu na svoj dugoročni trend ratio je odstupao -13,8 p.p, što je bilo ispod donjeg praga od 2 p.p. tj. minimalne vrijednosti koja bi ukazivala na potrebu za uvođenje nenulte stope kontracikličnog bafera kapitala, čime je vrijednost referentnog pokazatelja bila 0%.

Posljednja četiri kvartala, jaz je posebno izražen (odstupanje od dugoročnog trenda), što je posljedica jačeg rasta BDP-a od rasta kredita.

Grafik 1 – Racio (%) i jaz (p.p.) kredita i BDP-a, Q1 2005 – Q3 2023

Grafik 2 – Referentni pokazatelj, %, Q1 2005 – Q3 2023

Pored referentnog pokazatelja, analizom su obuhvaćeni i drugi odabrani pokazatelji kojima CBCG prati ciklične sistemske rizike u Crnoj Gori.

Kreditni banaka, posmatrani kroz definiciju korišćenu za obračun referentnog pokazatelja, zadržali su solidnu stopu rasta na godišnjem nivou. Međutim, novoodobreni krediti banaka u periodu do kraja septembra 2023. godine bili su niži u odnosu na uporedni period prethodne godine. Smanjenje novoodobrenih kredita uglavnom se odnosilo na sektor privrede koji je manje koristio kredite za likvidnost za obrtna sredstva i realizaciju investicionih programa.

Kamatne stope na novoodobrene kredite tokom devet mjeseci 2023. godine u poređenju sa istim periodom prethodne godine ukazuju da je zaduživanje u prosjeku skuplje za 1,23 p.p. Povećanje kamatnih stopa na novoodobrene kredite više je ispoljeno kod sektora privrede.

U prvih devet mjeseci 2023. godine, bilansa struktura promijenjena je „u korist“ ukupnih kredita i investicija u hartije od vrijednosti. Visoka likvidnost karakteriše sistem. Učešće likvidne aktive u ukupnoj aktivnosti bilo je manje na kraju trećeg kvartala 2023. godine nego u uporednom periodu prethodne godine i iznosilo je 25,9%. Odnos kredita i depozita niži je u odnosu na isti period prethodne godine i iznosio je 73,8% (bruto), odnosno 69,9% (neto).

U periodu do kraja septembra 2023. godine, banke su ostvarile 73,4% veći profit nego u uporednom periodu 2022. godine (112,4 mil. eura). Koeficijent adekvatnosti kapitala iznosio je 20,7% i bio je veći nego na kraju drugog kvartala 2023. kada je iznosio 20,1%. Tokom pandemije učešće nekvalitetnih kredita donekle je povećano, ali je u padu još od početka 2022. godine, što je na kraju septembra 2023. iznosilo 5%.

Kada je u pitanju tržište nekretnina, vrijednost hedoničkog indeksa cijena nekretnina (podatke proizvodi CBCG) iz posljednje ankete ukazuje na novi rast cijena nekretnina. Takođe, cijene stanova novogradnje (podatke proizvodi MONSTAT) tokom 2022. ostvarile su izražen rast, što je bilo evidentno i u drugom i trećem kvartalu 2023. godine. Cijene stanova novogradnje su na nivou maksimalnih vrijednosti u posljednjih 10 godina.

Novoodobreni stambeni krediti bili su u značajnom padu tokom većine pandemijskog perioda, ali su se oporavili zaključno sa krajem 2021. i nastavili sa rastom u 2022. godini. Nešto niži nivo novoodobrenih stambenih kreditira zabilježen je za devet mjeseci 2023. godine nego u istom periodu 2022. Kamatne stope na novoodobrene stambene kredite bilježe značajan rast od druge polovine 2022. godine. Građevinska aktivnost je za prvih devet mjeseci godine 2023. godine bila niža.

Na tržištu kapitala primjetan je dalji pad tržišne kapitalizacije i prometa, dok indeksi ostvaruju rast. Vrijednosti prometa i indeksa višestruko su niže u odnosu na vrijeme snažne ekspanzije iz 2007. godine.

S obzirom na navedeno, predlaže se da Centralna banka Crne Gore odredi stopu kontracikličnog bafera kapitala za prvi kvartal 2024. godine od 0%. Sve kreditne institucije u Crnoj Gori dužne su da primjenjuju ovu stopu prilikom izračunavanja svoje specifične stope kontracikličnog bafera kapitala.

Metodološke napomene za obračun referentnog pokazatelja:

Obračun racija i jaza kredita i BDP-a sproveden je na uzorku od Q1 2002. godine. Kvaziistorijski jaz izračunava se na cijelom uzorku, a rekurzivni jaz na desnostranom pomjerajućem uzorku (raspoloživih podataka u svakom kvartalu), pri čemu su posljednje opservacije uvijek iste za oba pokazatelja jaza. Istorijska distribucija izračunatog jaza predstavlja područje između najmanje i najveće vrijednosti jaza izračunate pomjeranjem uzorka udesno. Istorijska serija referentnog pokazatelja visine bafera prikazana je kao funkcija rekurzivnog jaza, pri čemu je sa gornje strane omeđena standardnim zakonskim maksimumom od 2,5% (izuzetno, stopa kontracikličnog bafera može biti i iznad 2,5%).

Izvori podataka:

1. MONSTAT, nominalni BDP. Podaci o BDP-u su preračunati kao godišnji kumulativi, tj. kao zbir vrijednosti BDP-a u datom kvartalu i tri prethodna kvartala. Podaci o BDP-u prije 2006. godine dobijeni su primjenom prosjeka učešća kvartalnih u godišnjim vrijednostima BDP-a za period Q1 2006 – Q4 2021.

2. CBCG, bruto krediti i druga potraživanja kreditnog tipa. Podaci o kreditima odnose se na zbir stanja kredita banaka, mikrokreditnih finansijskih institucija, lizing društava, faktoring društava i društava za otkup potraživanja na kraju kvartala, koje su te institucije odobrile nefinansijskom sektoru i stanovništvu, isključujući nerezidente. Tim kreditima nijesu dodati oni krediti koje su nefinansijski sektor i stanovništvo dobili od inostranih subjekata, zbog neadekvatne dužine, frekventnosti i pouzdanosti te serije podataka.